

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
В. Л. Шаран
Ініціали та прізвище

16 лютого 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Проблеми сучасного музикознавства

Галузь знань: **02 Культура і мистецтво**

Спеціальність: **025 Музичне мистецтво**

Освітньо-наукова програма: **Музичне мистецтво**

Статус дисципліни: **обов'язкова**

Навчально-науковий **Інститут музичного мистецтва**

Кафедра **методики музичного виховання та диригування**

Мова навчання **українська**

Дані про вивчення дисципліни:

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Очна	I	II	3/90	30	14	-	-	16	60	-	-	+

Робоча програма складена на основі освітньо-наукової програми та навчального плану підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти **доктора філософії (240 кредитів ЄКТС)**.

Розробник: І. Л. Бермес І. Л. Бермес доктор мистецтвознавства, професор

Погоджено гарантом освітньо-наукової програми:

І. Л. Бермес **І. Л. Бермес**, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри **методики музичного виховання та диригування**

Схвалено на засіданні кафедри методики музичного виховання та диригування

Протокол № 13 від 23.12. 2020р.

Зав. кафедри І. Л. Бермес І. Л. Бермес

Схвалено на засіданні науково-методичної ради Інституту музичного мистецтва ДДПУ ім. Івана Франка

Протокол № 1 від 27.01. 2021 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету

Протокол № 2 від 16.02. 2021 р.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є поглиблення знань про розвиток сучасної музичної науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є нові форми дослідницької музикознавчої діяльності, що набули поширення у другій половині XX – на початку XXI ст.

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти повинні засвоїти визначені **компетентності**.

Загальні компетентності:

- Здатність до розуміння та глибокого аналізу світоглядного кола системних питань та соціокультурних явищ; аналізу міждисциплінарних процесів; реалізації власного творчо-мистецького потенціалу в наукове дослідження.

Фахові компетентності:

- Здатність до розуміння музики як мистецтва, системи мислення, проблем музичної творчості, музичної герменевтики, осмислення питань про походження, сутності музики; музики як цінності життя, онтологічних та феноменологічних проблем філософії музики загалом.

- Здатність доцільно застосовувати новітні музикознавчі концепції, пояснювати сучасні культурні явища і процеси.

Програмні результати навчання:

- знання специфіки музики як виду мистецтва;
- знання логіки розвитку музичних стилів, жанрової палітри музичних творів;
- розуміння проблем розвитку сучасного музичного мистецтва;
- здатність до розуміння взаємозв'язку між сферою теорії та практики музичного мистецтва
- здатність до розуміння впливу світоглядних орієнтирів суспільства на розвиток музики як виду мистецтва.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчається після таких дисциплін циклу загальної підготовки як: «Філософія як досвід мислення», «Педагогіка вищої школи» та паралельно з дисципліною нормативного циклу «Історія музичного мистецтва».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти у результаті засвоєння навчальної дисципліни повинні

знати:

- структуру сучасного музикознавства;
- основні сучасні напрямки теоретичного та історичного музикознавства;
- наукову термінологію музикознавства;
- методи критичного аналізу досягнень сучасного музикознавства;

вміти:

- виявляти історичні тенденції у музичному мистецтві;
- послуговуватися музикознавчою термінологією;
- володіти методами аналізу засобів музичної виразності у музичних творах, їх художнього змісту;
- орієнтуватися у спеціальній літературі у сфері музичного мистецтва і науки.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

A (90 – 100) – оцінка «відмінно» – «5» (*відмінне засвоєння навчального матеріалу з урахуванням можливих кількох неточностей*): отримує аспірант, який виявив ґрунтовні знання про:

- структуру сучасного музикознавства;
- основні сучасні напрямки теоретичного та історичного музикознавства;
- наукову термінологію музикознавства;
- методи критичного аналізу досягнень сучасного музикознавства;
- історичні тенденції у музичному мистецтві;
- методи аналізу засобів музичної виразності у музичних творах, їх художнього змісту;
- спеціальну літературу у сфері музичного мистецтва і науки.

B (82 – 89) – оцінка «добре» – «4» (*вище середнього рівня володіння загальними та фаховими компетентностями*): отримує аспірант, який ґрунтовно засвоїв навчальний матеріал, проте припустився незначних помилок щодо вичерпності розкриття одного з питань, точності формулювань окремих теоретичних положень щодо:

- структури сучасного музикознавства;
- основних сучасних напрямків теоретичного та історичного музикознавства;
- наукової термінології музикознавства;
- методів критичного аналізу досягнень сучасного музикознавства;
- історичних тенденцій у музичному мистецтві;
- методів аналізу засобів музичної виразності у музичних творах, їх художнього змісту;
- спеціальної літератури у сфері музичного мистецтва і науки.

C (75 – 81) – оцінка «добре» – «4» (*середній рівень володіння загальними та фаховими компетентностями*): отримує аспірант, який добре володіє навчальним матеріалом, переконливо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому основну та додаткову літературу, але допускає деякі помилки при визначенні певних дефініцій, недоліки у логічності висловлювань, обґрунтованості висновків, повноті чи лаконічності відповідей щодо:

- структури сучасного музикознавства;

- основних сучасних напрямків теоретичного та історичного музикознавства;
- наукової термінології музикознавства;
- методів критичного аналізу досягнень сучасного музикознавства;
- історичних тенденцій у музичному мистецтві;
- методів аналізу засобів музичної виразності у музичних творах, їх художнього змісту;
- спеціальної літератури у сфері музичного мистецтва і науки.

D (67 – 74) – оцінка «задовільно» – «3» (*задовільний рівень володіння загальними та фаховими компетентностями*): отримує аспірант, який на достатньому рівні засвоїв навчальний матеріал, однак під час відповіді допускає значну кількість помилок, уникає самостійних суджень і висновків. Суттєві неточності виникають при демонстрації засвоєних знань і умінь щодо:

- структури сучасного музикознавства;
- основних сучасних напрямків теоретичного та історичного музикознавства;
- наукової термінології музикознавства;
- методів критичного аналізу досягнень сучасного музикознавства;
- історичних тенденцій у музичному мистецтві;
- методів аналізу засобів музичної виразності у музичних творах, їх художнього змісту;
- спеціальної літератури у сфері музичного мистецтва і науки.

E (60 – 66) – оцінка «достатньо» – «3» (*рівень, що задовольняє мінімальні критерії володіння загальними та фаховими компетентностями*): отримує аспірант, який недостатньо добре знає навчальний матеріал, має певні прогалини в розумінні окремих змістових блоків програми, його відповіді носять суто репродуктивний характер, без належного осмислення. Виявляє недостатній рівень засвоєння таких питань:

- структури сучасного музикознавства;
- основних сучасних напрямків теоретичного та історичного музикознавства;
- наукової термінології музикознавства;
- методів критичного аналізу досягнень сучасного музикознавства;
- історичних тенденцій у музичному мистецтві;
- методів аналізу засобів музичної виразності у музичних творах, їх художнього змісту;
- спеціальної літератури у сфері музичного мистецтва і науки.

FX (35 – 59) – оцінка «незадовільно» – «2» (*з можливістю повторного складання*): виставляється аспіранту, який не володіє значною частиною загальних і фахових компетентностей щодо навчального матеріалу, допускає суттєві помилки у відповідях на запитання, не виконав усіх видів навчальної роботи. Доопрацювання потребують основні змістові компоненти навчальної роботи, а саме:

- структура сучасного музикознавства;
- основні сучасні напрямки теоретичного та історичного музикознавства;

- наукова термінологію музикознавства;
- методи критичного аналізу досягнень сучасного музикознавства;
- історичні тенденції у музичному мистецтві;
- методи аналізу засобів музичної виразності у музичних творах, їх художнього змісту;
- спеціальна література у сфері музичного мистецтва і науки.

Е (0 – 34) – оцінка «незадовільно» – «2» виставляється аспіранту, який майже не володіє загальними і фаховими компетентностями, програмним матеріалом, не виконав усіх видів навчальної та самостійної роботи. Ключові змістові компоненти навчальної роботи засвоєні незадовільно, а саме:

- структура сучасного музикознавства;
- основні сучасні напрямки теоретичного та історичного музикознавства;
- наукова термінологію музикознавства;
- методи критичного аналізу досягнень сучасного музикознавства;
- історичні тенденції у музичному мистецтві;
- методи аналізу засобів музичної виразності у музичних творах, їх художнього змісту;
- спеціальна література у сфері музичного мистецтва і науки.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання знань аспірантів відбувається згідно з видами навчальної роботи, які зобов'язаний виконати кожен аспірант:

- участь у семінарському занятті (доповідь на питання з плану заняття, доповнення до доповідей за іншими питаннями плану заняття, участь у дискусії за темою заняття);
- співбесіда з лектором (перевірка компетентності аспіранта);
- екзамен.

Відповіді на семінарських заняттях; співбесіда з лектором; екзамен.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Музикознавство і гуманітарні науки

Музикознавство як розвинена і багатоскладова система. Взаємозв'язок музики з комплексом гуманітарних дисциплін. Філософія (аксіологія, герменевтика) і розуміння природи музичних цінностей і музичного змісту.

Опора музикознавства на психологію, що вивчає механізми духовної діяльності людини. Зв'язок музикознавства і мовознавства. Музичний текст: структура і властивості. Проблемні питання сучасної музикознавчої термінології. Музикознавство наукове та практичне (прикладне), їхні функції.

2. Музикознавство на сучасному етапі

Активна творча роль музикознавства у формуванні художніх орієнтацій суспільства. Регулююча функція музикознавства у розвитку музичної культури; вплив на різні форми музичної діяльності та процеси музичної комунікації.

Передумови оновлення методологічної бази музикознавства. Розвиток методології музикознавства у другій половині XX – початку XXI ст. Ідеї нового мистецтва і теоретичне музикознавство.

Особливості тематики новітніх наукових досліджень, сучасні методологічні підходи і критерії інтерпретації художніх феноменів.

3. Музичне джерелознавство: текстологія і медієвістика

Джерелознавство як особлива галузь історії музики. Три підходи історіографії (джерелознавства) і три типи джерел: 1) історико-процесуальні (фіксують динаміку історичного процесу); 2) історико-стильові (вивчають художні напрямки й еволюцію музичних жанрів); 3) біографічно-монографічні (окреслюють особистість композитора і його внесок у музичне мистецтво). Трактати, листи, біографії як джерела науки про музику.

Текстологія – важлива галузь музичного джерелознавства. Головне наукове завдання текстології – вивчення і публікація рукописів, факсимільних видань видатних композиторів, дослідження їхніх архівів.

Медієвістика – галузь музикознавства, що музичну культуру середніх віків. Старовинні трактати та рукописи – головний об'єкт дослідження у медієвістиці.

4. Філософія музики. Музична естетика

Музика як цілісна система високого рівня. Філософія музики як наукова дисципліна, об'єктом дослідження якої є музика як мистецтво. Музична естетика як складова загальної науки про музику, основний компонент філософії музики. Сучасна музична естетика, питання, які вона вивчає (досягнення теорії інформації і семіотики).

Сутність музики. Музично-теоретичне дослідження музики, і проникнення в її духовні основи, метафізичні глибини.

5. Етномузикологія

Етномузикологія як багатоаспектне вивчення музичної діяльності етносів. Сфери та методи дослідження етномузикології.

Етномузикологія як наука, що вивчає народну музику у різних аспектах: як «мову», тобто як систему специфічних музично-виражальних засобів, музично-мовних структур, і як специфічну виконавську «поведінку».

Архівні записи фольклору. Методика архівної роботи. Міжнародний стандарт збереження записів фольклору (оригінал, копія для збереження, копія для роботи).

Розвиток сучасної етномузикології як науки та створення нової теорії художньої цілісності народної музики, органічної системності народної музичної культури.

6. Музична психологія

Становлення музичної психології в концепції Е. Курта.

Музична психологія включає такі наукові дисципліни: психологія слуху (тонпсихологія: К. Штумпф, Г. Ревес, К. Сишор, Б. Теплов), психологія виконавства (К. Мартинсен, С. Фейнберг, Г. Нейгауз), психологія художника-творця (В. Дільтей), психологія музично-історичного процесу (Б. Асаф'єв), психологія музичного виховання (Є. Назайкинський, Б. Теплов, С. Беляєва-Екземплярська).

Сучасна музична психологія як галузь психології мистецтва, що вивчає вплив музики на людину, її активну музичну діяльність. Складові музичної психології: психологія музичного сприйняття та переживання, психологія музичних здібностей, психологія музичного виховання, психологія музичної

творчості, психологія виконавської діяльності, психологія слухацької діяльності, психологія музично-критичної діяльності, психологія підготовки музиканта.

Психологія музичного сприйняття – передумова для становлення музикотерапії. Засоби впливу музики, написаної для релаксації.

7. Музична соціологія

Музична соціологія як сфера музикознавчої науки. Предмет музичної соціології – характер, специфіка, конкретні форми прояву взаємозалежності музики та соціуму.

Музична соціологія як відображення реалій ХХ ст. у спілкуванні людини з музикою. Методи музичної соціології. Становлення та розвиток музичної соціології у науковій школі А. Сохора.

Сфера соціології музики – взаємини між твором мистецтва і його слухачами. Об'єктивні передумови зростання інтересу до соціологічної проблематики і реальний суспільний контекст функціонування музики; кількісні та якісні зміни у спілкуванні людини з музикою в умовах сучасної соціокультурної ситуації.

Класифікація напрямків у сучасній соціології музики: теоретичний, історичний, емпіричний.

Т. Адорно – один із основоположників соціології музики як самостійної наукової дисципліни.

Перелік тем семінарських занять

1. Семіотика (семіологія) музики.
2. Музична журналістика. Музична критика.
3. Структура сучасного музикознавства.
4. Сфери прикладного музикознавства: лекторська практика.
5. Історія та теорія музики як складові інтегрованого музикознавства.
6. Музикотерапія.
7. Музична інтерпретологія.
8. Напрямки розвитку сучасного музикознавства.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

У завдання для самостійної роботи аспірантів входить опрацювання лекційного та практичного матеріалу:

1. Сутність музичного знака і його структурні моделі.
2. Музика як мова і комунікативний феномен.
3. Функції музичної журналістики та музичної критики.
4. Основні жанри музичної критики.
5. Структура сучасного музикознавства.
6. Лекторська майстерність і ораторське мистецтво.
7. Історія та теорія музики як складові інтегрованого музикознавства.
8. Відносність поділу музикознавства на історичну і систематичну (теоретичну) гілки. Взаємопроникнення їх елементів.
9. Систематичне музикознавство як основа історичних досліджень.
10. Історичний підхід до теорії музики.
11. Основні наукові концепції сучасної музикотерапії.

12. Проблемне коло питань сучасної інтерпретології.
13. Музичне виконавство як історико-культурне явище.
14. Напрямки розвитку сучасного музикознавства.
15. Екологія музики як актуальна проблема сучасного музикознавства.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань відбувається відповідно до видів навчальної роботи, які зобов'язаний виконати кожен аспірант: участь у семінарському занятті (доповідь на питання з плану заняття, доповнення до доповідей за іншими питаннями плану заняття, участь у дискусії та резюме за темою заняття); співбесіда з лектором (перевірка компетентності аспіранта); екзамен. Оцінювання знань методом співбесіди передбачає: виявлення обізнаності аспіранта щодо змісту навчальної дисципліни; набутих знань і умінь.

Пропущені семінарські заняття аспірант зобов'язаний відпрацювати (у формі тезового викладу доповідей за планом заняття та резюме за темою заняття) задля можливості опанування матеріалу й отримання оцінки. Критерієм якості виконання завдання є рівень володіння матеріалом, його узагальнення. Оцінювання знань у формі співбесіди з лектором відбувається шляхом визначення рівня набутих компетентностей аспіранта: обізнаності щодо змісту навчальної дисципліни; здатності розуміти принципи вирішення виокремлених проблем сучасного музикознавства.

Співбесіда з лектором проводиться в кінці семестру за розкладом. Семестрова підсумкова оцінка визначається як сума балів з усіх видів навчальної роботи. Оцінка виставляється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

Поточне оцінювання та самостійна робота		Сума $S_{пот}$	Екзамен $S_{підс}$
Семінарські заняття	Співбесіда		
60	40	100	100

Дисципліна вивчається впродовж одного семестру і завершується екзаменом. Сумарна кількість балів з дисципліни знаходиться за формулою.

$$S_{сум} = 0,6 \cdot S_{пот\ сзв} + 0,4 \cdot S_{підс}$$

де $S_{пот}$ – кількість балів за поточний контроль.

$S_{підс}$ – кількість балів за підсумковий контроль (екзамен).

Екзамен за талоном № 2 і К проводиться перед комісією в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Демченко А. Введение в музыковедение. Саратов : Pan-Art, 2002. 40 с.
2. Зінькевич О., Чекан Ю. Музична критика. Теорія та методика : навч. посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2007. 424 с.
3. Калениченко А. Напрями, стилі, течії та естетичні ситуації в українській музиці. *Українське мистецтвознавство*. Київ : ІМФЕ, 2009. Вип. 9. С. 106–112.

4. Кононова М. Виконавська рефлексія як об'єкт дослідження сучасного музикознавства. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Київ, 2012. Вип. 103. С. 38–48.
5. Курышева Т. Музыкальная журналистика и музыкальная критика: учеб. пособие. Москва : Владос-Пресс, 2007. 294 с.
6. Мельник Л. Музична журналістика: теорія, історія, стратегії. На прикладах із щоденної преси Львова від початків до сьогодення: монографія. Львів : ЗУКЦ, 2013. 383 с.
7. Немкович О. Основні тенденції розвитку української музикознавчої науки в 1960–1980-ті рр. *Теоретичні та практичні питання культурології*. Мелітополь, 2004. Вип. 15. С. 3–16.
8. Немкович О. Українське музикознавство ХХ ст. як система наукових дисциплін. Київ : ТОВ “Вид-во “Сталь”, 2006. 534 с.
9. Редя В. Лекторський практикум музикознавця: хрестоматія. Київ : НАКККіМ, 2015. 136 с.
10. Самойленко А. Интердисциплинарные тенденции современного музыкознания. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. 2003. Вип. 29. С. 64–79.
11. Самойленко О. Наукові обриси сучасного українського музикознавства. *Мистецтвознавство України: зб. наук. праць*. Київ : Музична Україна, 2010. Вип. 11. С. 38–45.
12. Шаповалова Л.В. Интерпретология как интегративная наука. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики*. Харків : ХУКіМ ім. І. Котляревського, 2013. Вип. 46. С. 289–300.

Додаткові:

13. Вопросы музыковедения: сборник статей. Ташкент : Фан, 1971. 199 с.
14. Гуляницкая Н. Руководство к изучению основ музыковедения. Москва : РАМ им. Гнесиных, 2004. 78 с.
15. Зинькевич Е. Метафоры музыкального постмодерна. *Искусство XX века: уходящая эпоха?*: сб. статей /Сост. и ред. В. Валькова, Б. Гецелев. Нижний Новгород : НГК им. М. И. Глинки, 1997. Т. 2. С. 259–272.
16. Казанцева Л. Полистилистика в музыке. Казань : КГК, 1996. 36 с.
17. Коханик И. Проблема музыкального стиля и стилеобразования в контексте постмодернизма. *Науковий вісник Одеської держ. муз. академії ім. А. Нежданової: музичне мистецтво і культура*. Одеса, 2003. Вип. 4. Кн. 2. С. 35–41.
18. Курышева Т. Что такое прикладное музыковедение? *Музыкальная академия*. 1993. № 4. С. 160–163.
19. Курченко А. Музыковедение: история, теория, творчество: сб. ст. /Под ред. М. Сидорова. Москва : МГУКИ, 2014. 154 с.
20. Медушевский В. Музыкальная наука: Какой ей быть сегодня? *Советская*

музыка. 1988. № 11. С. 84.

21. Москаленко В. Лекции по музыкальной интерпретации. Киев, 2012. 272 с.
22. Назайкинский Е. Стил ь и жанр в музыке: учебное пособие. Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. 248 с.
23. Самойленко А. Музыковедение и методология гуманитарного знания. Проблема диалога: Монография. Одесса : Астропринт, 2002. 244 с.
24. Сюта Б. Основи парамузикознавства : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 158 с.
25. Цыпин Г. Музыкально-исполнительское искусство: теория и практика. Санкт-Петербург : Алетейя, 2001. 320 с.
26. Шаповалова Л. Апология когнитивного музыковедения. *Мир музыки*. Баку : Издание Бакинской консерватории, 2013. № 1. С. 49–55.
27. Шип С. Музична форма: від звуку до стилю. Київ : Заповіт, 1998. 364 с.

8. Інформаційний ресурс

28. Коменда О. Поняття жанру в сучасному музикознавстві [Електронний ресурс].
Режим доступу:
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39411/11-komenda.pdf?sequence=1>